

KARL G. JOHANSSON

Hávamál strof 13

Ett inlägg i diskussionen kring *Óminnis hegri*

Eddadiktningen erbjuder forskningen en mängd tolkningsproblem som stimulerar till diskussion och ofta till mer eller mindre vågade spekulationer. Enskilda textställen behandlas i uppsatser ur olika aspekter eller i samband med större undersökningar av den norröna litteraturen. I det följande kommer jag att utifrån ett enskilt tolkningsproblem diskutera frågor av metodisk art som kan vara av mer generellt intresse, utöver resultatet av själva undersökningen.

I *Hávamál* finner vi en mängd svårlösta textställen. Dikten är sammansatt och innehåller avsnitt som inte självklart bildar enhet. Stroferna 11–14 bildar till exempel en enhet som behandlar dryckenskap och sätts in i dikten som en del i rådgivningen till gästen om hur denne ska uppföra sig när han kommer till ett okänt hus. I denna enhet skiljer sig dock strof 13 och 14 ytterligare från sammanhanget genom att introducera ett 'jag' som identifieras med Óðinn genom kopplingen till berättelsen om Gunnlöd i stroferna 104–110 (se t.ex. Larrington 1993: 24 f.).

I strof 13 förekommer frasen *óminnis hegri* 'glömskans häger' som ofta har diskuterats i litteraturen kring *Hávamál*. Man har på olika sätt försökt förklara hur hägern förknippats med glömska och öldrickning. Det kan tyckas att ämnet borde vara uttömt vid det här laget, men i det följande vill jag ändå drista mig till att ännu en gång behandla frågan. Jag kommer härvid framför allt att fästa avseende vid de metodiska aspekterna vid tolkningen av ord och uttryck i eddadiktterna. Min utgångspunkt är att vi så långt det är möjligt bör försöka tolka dikterna med hjälp av vår kunskap om det norröna språket och norrön poetik. En lösning som stöder sig på exempelvis arkeologiska fynd eller fenomen som vi inte känner från eddadikternas kontext kan kasta ljus över svåra problem, men bör inte accepteras om vi kan finna plausibla lösningar inom den norröna poesins system.

Hávamáls strof 13 lyder i sin helhet:

Óminnis hegri heitir	Glömskans häger heter
sá er yfir öldrum þrumir;	den som hukar över gillet;
hann stelr geði guma;	han stjal en mans vett.
þess fugls fjöðrum	Av den fågelns fjádrar
ek fjöttraðr vark	blev jag fjättrad
i garði Gunnlaðar	i Gunnlöds gård

I sin utgåva av *Hávamál* från 1924 kommenterar Finnur Jónsson omskrivningen *glömskans häger*. Han konstaterar inledningsvis att uttrycket aldrig blivit förklarat och att "Der må være noget ved hejrens væsen, der har bevirket udtrykket" (Finnur Jónsson 1924: 26). Finnur Jónsson föreslår att hägern som står stilla under långa perioder, till synes försunken i stor tankspriddhet, kan ha givit upphov till bilden. Han hävdar vidare att "Denne hejrens ubevægelighed, under hvilken den synes ligesom at have glemmt alt omkring sig, er bleven til en egenskab, der tænktes at kunne påvirke, virke på andre væsener; udtrykket er så blevet symbolsk" (Finnur Jónsson 1924: 26). Denna tolkning återkommer även i hans utgåva av eddadikterna (Finnur Jónsson 1932: 23). Påståendet om hägerns förmåga att påverka andra varelsers sinnestillstånd ifrågasätts med all rätt av de flesta senare uttolkare (se t.ex. Elmevik 1968: 41 och Evans 1986: 80). Enligt David A. H. Evans tycks hägern inte förknippas med glömskan i någon annan norrön text (Evans 1986: 80). Huvuddragen i Finnur Jónssons tolkning återkommer dock i samtliga senare uttolkares försök. Alla är eniga om att omskrivningen med hägern representerar berusningen som inträder vid dryckeslaget eller har samband med denna. Hägerns roll och hur den ska förknippas med glömskan och dryckenskapen blir därmed central i samtliga inlägg i diskussionen.

Finnur Jónssons försök till tolkning av bilden bygger först och främst på hans intuition. Han gör inga försök att söka argument utanför dikten i kulturhistoriska eller zoologiska förklaringar. Finnur Jónsson nöjer sig med att konstatera att frasen inte kan förklaras utifrån det material som finns tillgängligt om Óðinn och hans äventyr i samband med Gunnlöð. Han antyder inte möjligheten att tolka omskrivningen som en kenning eller de konsekvenser detta skulle få för tolkningen.

I en bok om eddadikternas djur och växter föreslår Nils von Hofsten en annan lösning. Han konstaterar inledningsvis att den svårtolkade frasen kanske blir förstäelig "om tonvikten lägges icke på glömska i

allmänhet utan på oöverlagda handlingar under rusets inflytande” (Hofsten 1930: 26). Han poängterar vidare att ”Hägermotivet kan fattas som en metafor, i vilken den över dryckeslaget ’ruvande’ hägerns oberäkneliga impulshandlingar symbolisera den hämningslöst berusades” (Hofsten 1930: 26). Hofsten anser att det snarare är hägerns snabba rörelser vid jakten som åsyftas med bilden av hägern. Under ölets inverkan kan männen begå överilade handlingar, vilket jämförs med hägerns snabba rörelser (Hofsten 1930: 25 f.). Evans påpekar med rätta att detta inte ger någon god förklaring till bestämningsordet *óminni* (Evans 1986: 80). Hofstens tolkning har dock fått en viss genomslagskraft (se t.ex. Bernström 1962: 231 och Olsen 1962: 9 f.). Han koncentrerar sig liksom Finnur Jónsson på hägern och dess roll som representant för den berusades uppförande. Att hägern skulle kunna representera något som inte direkt har med fågelns beteende att göra föresvävar honom inte. Detta leder till att han kommenterar Brates översättning av strofen som ”knappast zoologiskt rimlig” (Hofsten 1930: 26). Som vi ska se i det följande är detta det vanligaste sättet att närma sig problemet i diskussionen. Men är det så självklart att hägern som konkret fenomen är det viktigaste i sammanhanget för att vi ska förstå bilden? Jag återkommer till denna fråga nedan.

Anne Holtsmark har föreslagit att *óminnis hegri* ska betraktas som en kenning där huvudordet *hegri* representerar inte enbart hägern utan snarare står för ’fågel’. Hon hävdar att bilden av hägern kan vara en konkret benämning för skopan som man öser upp ölet med och att bestämningsordet syftar på den glömska som kommer av att skopan brukas flitigt. Skopor av den här typen har i senare tid kunnat formas som en and, gås eller tupp men det finns inga exempel på att de formats som en häger. Man har påträffat ölskopor i Norge, dock inte äldre än 1500-talet (Holtsmark 1957: 21 ff.). Förutsättningen för att denna tolkning ska kunna accepteras är att man läser ordet *öldr* som ’öl’ och inte, vilket är det vanliga, som ’ölgille’. Raden *yfir öldrur þrumir* skulle alltså läsas ’som flyter på ölets yta’. Ett problem med denna tolkning är att ordet står i plural i strofen. Ordet *öldr* förekommer normalt endast i singularis i betydelsen ’öl’, men i en strof som tillskrivs Egill Skalla-Grimsson förekommer det i pluralis: *öldra dregg ’ölspyan’* (Finnur Jónsson 1912–15, B: 1: 50). Holtsmark hävdar att det finns belägg för att *öldr* även i plural har uppfattats som ett konkret ’öl’ och att det är detta det rör sig om i strof 13 (Holtsmark 1957: 21). Detta problem har diskuterats mer ingående av Lennart Elmevik (Elmevik 1968: 42).

Han invänder mot tolkningen av bilden som en kenning för ett konkret föremål, att en skopa att ösa öl med knappast skulle vila stilla utan ständigt vara i rörelse (Elmevik 1968: 39 ff.). Evans anser att en tyngre vägande invändning skulle vara att man inte har påträffat några skopor med skaftet format som en fågel äldre än från 1500-talet (Evans 1986: 80). Inte heller denna invändning har dock särskilt stor tyngd. Att man argumenterar för eller emot förekomsten av en *ölhäger* med utgångspunkt i fyndmaterialet från 1500-talets Norge visar på ett viktigt metodproblem vid diskussionen av eddadikterna i samband med konkreta föremål. Bilden av hägern som huvudord till bestämningsordet *óminni* har ju i kontexten ingen uppenbar koppling till ett föremål. Det är därför omöjligt att argumentera med säkerhet för eller emot Holtsmarks förslag. Jag anser därför att Holtsmarks förslag bygger på ett osäkert fyndmaterial, vilket är obrukbart vid förklaringen av frasen.

Lennart Elmevik redovisar i sin artikel om *glömskehägern* uttömmande den tidigare diskussionen av problemet. Han konstaterar att *óminnis hegri* måste tolkas symboliskt och att det är "Den av ruset förorsakade glömskan, i vars spår följer ovaksamheten och omdömeslösheten som kastar sin hotande skugga över dryckeslaget" (Elmevik 1968: 44). Han frågar sig var hägern kommer in i bilden och föreslår att förklaringen till valet av hägern skulle kunna vara att "diktaren velat ha ett lämpligt med *heitir* allittererande fågelnamn" (Elmevik 1968: 45). Mot detta kan man invända att allitterationen *hegri/heitir* inte har någon betydelse i sammanhanget, eftersom det snarare är *óminnis/öldrum* som allittererar. En allitteration *hegri/heitir* ger dessutom dubbel allitteration, vilket inte är önskvärt enligt reglerna för diktningen. I anslutning till detta kan nämnas att Finnur Jónsson faktiskt föreslog att *heitir* var ett senare inskott i raden, som nu är ovanligt lång (Finnur Jónsson 1924: 26).

Finnur Jónssons förslag kan vara värt ytterligare granskning då det dels finns metriska skäl, dels även skäl som har med tolkningen att göra som talar för det. Om vi avlägsnar *heitir* blir versraden inte onormalt lång och vi undviker en allitteration som inte är önskvärd enligt de metriska reglerna för den norröna poesin. För diskussionen av frasen *óminnis hegri* kan det också vara av intresse. En förklaring till att *heitir* har tillfogats i versraden kan vara att skrivaren/sammanställaren av *Hávamál* inte har förstått bilden och försökt förtydliga genom att infoga det överflödiga verbet. Detta talar för att vi bör söka förkla-

ringen av bilden i den norröna poetik som Snorri presenterar och som han antyder att samtidens skalder inte alltid känner till.

Elmevik ansluter sig i princip till Finnur Jónssons lösning men hävdar att denne har gått för långt i sin tolkning när han tillskriver hägern förmågan att överföra glömskan på andra (Elmevik 1968: 45). Det tycks dock som om Elmeviks lösning på problemet är att i princip ge Finnur Jónsson rätt.

Det senaste tolkningsförslaget står Ursula Dronke för. Hon anser att det är hägerns vana att spy upp sin föda som åsyftas med bilden, på samma sätt som överdrivet ölrickande kan leda till att man spy (Dronke 1984: 53 ff.). Dronke finner stöd för sin tolkning i Snorris berättelse om skaldemjödets, där Óðinn spyr upp mjödets efter att ha stulit det från jätten Suttungr (Dronke 1984: 55 f.). Dessutom söker hon stöd i hägerns ostadiga gång vilken skulle påminna om den druckne mannens. Den förstnämnda vanan har enligt Dronke givit upphov till talesätt om den spyende hägern. Hon anför exempel ur den tyska ordspråksskatten (Dronke 1984: 54). Dronkes utredning för oss enligt min mening långt bort från *Hávamál*. Hennes hänvisningar till Snorris komiska berättelse om skaldemjödets är intressanta, men ger oss ingen förklaring av hägermotivet i *Hávamál*. Den ostadigt träd-klättrande hägern som en symbol för dryckenskap och dess otrevliga vana att spy upp sin föda hade kunnat ge en god förklaring av bilden om det inte varit för bestämningsordet *óminni*. Men hägern förknippas ju i strofen och dess sammanhang inte med fylleriets komiska sidor eller resultatet av för mycket öl, utan snarare med de mörka sidorna av rusets omdömeslöshet. Detta får ingen förklaring i Dronkes resonemang. Dronkes exempel från tyska ordspråkssamlingar är svaga argument för hennes förklaring eftersom dessa ordspråk helt tycks sakna motsvarighet på nordiskt område. Ordspråken som samlats in under 1800-talet har dessutom föga gemensamt med den diktning och tradition som *Hávamál* är en del av. Därmed försvagas Dronkes argument i förhållande till en förklaring som argumenterar utifrån vår kunskap om den nordiska diktning där dikten hör hemma.

Det gemensamma för alla tidigare tolkningar av frasen, med undantag för Anne Holtsmarks, är att de inte reflekterar över dess formella likhet med skaldediktningens kenningar. Jag anser att vi som Holtsmark föreslog (Holtsmark 1957: 23) ska betrakta frasen med hägern som en kenning. Holtsmarks ovan redovisade tolkning av kenningen kan jag dock inte ansluta mig till.

Óminnis hegri är uppbyggd som en kenning med bestämningsord och huvudord. Dess form indikerar alltså att den ska uppfattas som en kenning. I eddadikterna är denna stilfigur visserligen sällsynt; det är framför allt i skaldedikterna den förekommer. Men det förekommer bilder i eddadiktningen som har tolkats som kenningar. Som exempel på olika typer av kenningar ur eddadiktningen kan anföras *hildimeidr* 'krigare' (Fm 36), *Ógnar liómi* 'guld' (Fm 42) och *gygiar grætir* 'Tor' (Hym 14). Det finns alltså indikationer på att vi kan räkna med att kenningar har använts som stilfigurer i eddadiktningen och att vi bör kunna utgå från reglerna för kenningar när vi försöker förstå bilden i *Hávamál* 13. Bilden ger ingen självklar association till dryckenskap och som vi har sett ovan har detta vållat tidigare uttolkare problem. Vi kan givetvis inte utesluta att bilden har varit uppenbar för medeltidens publik, men mycket tyder på att vi bör söka tolkningen av motivet i samtidens poetik, d.v.s. den poetik vi kan finna i Snorri Sturlusons *Edda*. Där förklarar Snorri hur en kenning är uppbyggd. Han visar hur ett ord, eller *heiti*, i kenningen kan ändra betydelse genom det bestämningsord, *kenniorð*, man använder. För en definition av kenningen hänvisar jag till Bjarne Fidjestøls artikel "Kenningsystemet" i *Maal og minne* 1974 (Fidjestøl 1974: 7 ff. Se även Clunies Ross 1987). Ett exempel på en fågelkenning är *hræva gaukr* 'likens gök' för korpen (Finnur Jónsson 1912–15, B: 1: 90). Här ser vi hur ordet *gaukr* 'gök' med bestämningsordet *hræ* 'lik' kommer att beteckna korpen. En tolkning av *óminnis hegri* som en kenning måste alltså även ta hänsyn till bestämningsordet *óminnis* och inte enbart huvudordet *hegri*.

Om vi betraktar *óminnis hegri* som en kenning för glömskan är det orimligt att denna skulle ha *óminnis* som bestämningsord. Vi bör i stället söka efter något som har anknytning till glömskan. Än mer omöjligt skulle det vara om en fågel som normalt förknippas med glömska användes som huvudord i en kenning för glömska, och dessutom med ordet *óminnis* som bestämningsord. Jag anser därför att vi bör försöka analysera bilden genom att se till de båda komponenterna och deras respektive betydelse och därefter se vad bestämningsordet tillför huvudordet.

Ordet *óminni* står otvetydigt för 'glömska'. Men vad kan detta ord förknippas med, som gör det användbart som bestämningsord? Det finns enligt min mening två möjligheter. Om vi tänker oss att man förknippade öldrickandet med minnesförlust skulle *óminnis* stå som ett bestämningsord i en kenning för drycken som vållade glömskan. En andra möjlig förklaring är att glömskan är en del av sinnet, männens

medvetande. Ordet *óminnis* skulle då kunna betraktas som en bestämning till ett heiti för människans medvetande eller sinne.

Den första förklaringen skulle alltså kunna vara att hägern förknippas med drycken och att *glömskans dryck* skulle vara ölet. Hägern är dock svår att förknippa med dryck eller öl och jag har över huvud taget inte funnit något belägg för att fågelbenämningar använts för omskrivningar av dryckesvaror. Jag koncentrerar mig därför i det följande på den andra tolkningsmöjligheten. Denna tolkning, att betrakta *hegri* som ett heiti för människans sinne, ger en bättre lösning. Det är vanligt i folktron att fåglar representerar människors själar eller gudaväsen och i detta avseende uppvisar den norröna litteraturen många exempel. Kopplingen till Ódinn har redan uppmärksamrats i samband med *óminnis hegri* (Holtmark 1957: 23 f.). I en artikel om guden Hoenir skriver Folke Ström om denna uppfattning av fågeln som representant för människans själ:

Som tidigare framhållits existerar enligt den spekulatio, som här varit verksam [vid sammankopplingen av gudar och fåglar], en motsvarighet mellan rörelsen i lufthavet och rörelsen i människans eller gudomens själ, extasen eller exaltationen. Denna korrespondens synes innefatta också de levande väsen, som ha sitt hemvist i luftrymden och som på ett mystiskt sätt förbindas med mänskliga själsförmåigheter, med de tankar och ingivelser som far genom människans medvetande (Ström 1956: 57 f.).

I den norröna diktningen känner vi dessutom till två fåglar som tydligt representerar *tanken* och *minnet*, nämligen Ódins korpar Hugin och Munin, vilka som Ódins sinnen övervakar vad som händer i världen. Om vi börjar med att åter betrakta huvudordet *hegri* ur denna synvinkel kan vi tänka oss att detta står för 'fågel'. Det är dock inte nödvändigt att utesluta hägern ur tolkningen. En kenning kan ofta fungera på flera plan och hägern kan innebära en nyansering av fågelmotivet i samband med själsliga egenskaper. Hägern kan tänkas representera fågelsläktet som bild för människans själ, men samtidigt kan hägerns specifika egenskaper tänkas representera ett visst själstillstånd på ett andra plan i kenningen på samma sätt som vi kan se hur de båda elementen i kenningar ofta har flera dimensioner. Ett exempel på detta är kenningar för 'man' eller 'krigare' där kopplingen till havet och skeppen markeras med bestämningsordet. I kenningen *skips alfr* 'skeppets alv' förstår vi av bestämningsordet att mannen har sin hemvist ombord på ett skepp (Finnur Jónsson 1912–15, B: 2: 486). Med

ett bestämningsord som *brynjalfr* 'brynjalf' är kopplingen i stället till striden och vi får ingen association till havet eller skeppet (Finnur Jónsson 1912–15, B:1: 12). Även huvudordet kan ge association till en viss situation eller miljö. En kenning för sjökrigare kan till exempel ha ett gudaheiti som huvudord. I kenningen *græðis hests Þundr* är huvudordet *Þundr* ett heiti för Óðinn, som förknippas med striden (Finnur Jónsson 1912–15, B:1: 206). Huvudordet bestäms av kenningen *græðis hestr* som uttolkas 'skepp'. En manskenning kan ge andra associationer beroende av huvudordet som till exempel *auðar hlunnr*, där huvudordet *hlunnr* 'stock' bestäms av *auðar* 'rikedomens', vilket ger en kenning med betydelsen 'rik man' (Finnur Jónsson 1912–15, B:2: 385).

Kopplingen till människors själsförmögenheter och sinnestillstånd passar enligt min mening mycket väl in i sammanhanget. Vi kan med denna tolkning få tre olika möjligheter att förklara motivet. En första möjlig förklaring kräver att vi fortfarande räknar med hägern som en del av bilden och att denna inte har reducerats enbart till en representant för fågelsläktet. I den isländska *Physiologus* finner vi en bild av hägern som en våldsam fågel som angriper örnar (Halldór Hermannsson 1938: 18). I sin utgåva av texten konstaterar Halldór Hermannsson att hägern har blandats samman med *fulica*, vilken i nästa avsnitt betecknas som en stillsam fågel (Halldór Hermannsson 1938: 10). Jonna Louis-Jensen konstaterar i kommentaren till översättningen av *Physiologus* att den ovan presenterade beskrivningen av hägern som våldsam saknar motsvarighet i de latinska redaktionerna (Louis-Jensen 1984: 61). I latinska bestiariet från medeltiden anses hägern flyga högt ovan molnen, vilket tolkas som en bild av de utvaldas själar som strävar efter de himmelska höjderna och undflyr denna världens ondska och svårigheter. Denna själssegenskap skulle här framträda när mannen dricker öl och sitter tyst försjunken i tankar. En svaghet med detta motiv är dock att det passar dåligt in i strofens sammanhang. Som vi ser redan i strofens andra del handlar dikten snarare om att mannen förlorar sin jämvikt och eventuellt blir våldsam.

Detta leder över till nästa tolkningsmöjlighet. Männens omdöme blir avtrubbat av drycken och detta kan leda till våldsdåd och övergrepp. Kenningen *ómínnis hegri* skulle kanske kunna tolkas som 'glömskans sinnestillstånd', vilket ger 'extasen' eller 'berusningen av sinnet', sinnestillstånd som kan förknippas med glömska. Denna förklaring fungerar dessutom väl med strofens andra halvdel. Diktens jag har alltså dragits med i något illdåd under ruset i Gunnlöds gård. Han erkänner att ölets påverkan av hans sinne inte för något gott med

sig och i följande strof konstaterar han att det bästa med drycken är att man återgår till sitt vanliga tillstånd när effekten avtar.

14.

Qlr ek varð
varð ofrölví,
at hins fróða Fjalars;
því er þóðr bazt
at aprt of heimtír
hverr sitt geð gumi.

Berusad blev jag
blev alltför full
hos den vise Fjalar;
därför är ölet bäst,
att åter hämtar
var man sitt vett.

Om vi jämför med stroferna 104–110 i Hávamál kan vi se flera antydningar till just detta. I strof 104 säger berättaren: *fátt gat ek þegjandi þar; / mörðum orðum / mæltá ek í minn frama / í Suttungs solum* ('lite av tystnad fick jag där / jag sade mycket till min berömmelse / i Suttungs salar'). Gunnlóð ger honom det dyra ölet och han tackar henne med att ge henne *ill iðgjöld / ... / síns ins heila hugar / síns ins svára sefa* ('dålig gengäld ... / för sin goda tanke / för sitt tungsinne'), tydligen genom att svika henne i kärlek. I strof 109 kallar han sig själv *Bólverkr*, vilket betyder 'illdåd', och slutligen lämnar han Gunnlóð gråtande i strof 110. Man skulle alltså mycket väl kunna tolka strof 13 så, att den hör samman med stroferna 104–110 och att berättaren under rusets inflytande har burit sig skändligt åt mot Suttungs dotter Gunnlóð. Carolyne Larrington antyder i sin bok om *Hávamál* att denna tolkning skulle vara möjlig men hävdar dock med utgångspunkt i Snorri Sturlusons version av myten att stroferna 13–14 refererar till samma myt om hur Óðinn erövrar skaldemjödets och att poeten har utgått från att alla kände till denna (Larrington 1993: 24 f.).

I detta sammanhang finns det även en tredje möjlighet att tolka bilden. Det kan vara kättjan som tar överhanden under dryckens inflytande. Óðinn fångades av kättjans fjädrar i Gunnlóðs gård och det är det som vållar hans svek. I sammanhanget med Gunnlóð ger detta en god lösning på problemet, men i strof 13 är det dock lite svårare att få bilden att passa in. Det är för det manliga ölgillet glömskans häger tycks utgöra ett hot.

Slutligen bör vi se på ytterligare ett ord i strofen som kan vara viktigt för vår tolkning. Verbet *þruma* översätts vanligen med 'huka' eller 'sväva'. Fritznér ger 'være eller blive i Ro paa et Sted'. *Þruma* förekommer i flera strofer i *Hávamál*. I strof 17 beskrivs *afglapi* 'den fånige' som när han kommer bland människor antingen talar högt och

mycket eller *þrumir* 'hukar' eller 'sitter tyst'. En liknande betydelse har ordet i strof 30 där den som kan sitta tyst utan att uppmärksammas anses klok av omgivningen. I *Grimnismál* 8 räknar Grímnir (Óðinn) upp gårdarna i Miðgarðr och gården Gláðsheimr sägs ligga där Valhöll *þrumir* 'reser sig' i sin vidd. *Fjölsvinnsmál* 35 har verbet i en annan betydelse. Här betyder det snarast 'förbli', 'stanna kvar'. Vidare återfinner vi *þruma* i *Sólarljóð* 77 där det tycks ha betydelsen 'hänga'. I skaldedikten *Merlínússpá* förekommer ordet i två sammanhang, dels i betydelsen 'lura på', 'ligga kvar' i *en sumt yfir / á svolum barni / eylands þrumir / ormr enn rauði* (Finnur Jónsson 1912–15 B: 2: 32), dels i betydelsen 'vara kvar', 'stå emot' i *þeir munu kvistir / es þruma eftir / þess rúm taka / þat sék gørla* (Finnur Jónsson 1912–15 B: 2: 41). Ordet *þruma* förekommer slutligen i en överförd betydelse i frasen *þrumir andskotinn undir*, 'djävulen ligger bakom' (Finnur Jónsson 1912–15 B: 1: 517) och om stormen som tynger ner landet efter sommaren i *Líðr gött sumar gróðrar / gandrekr þrumir landa* (Finnur Jónsson 1912–15 B: 1: 602).

Vi kan av detta se att ordet förekommer i ett antal betydelser. 'Huka', 'sitta tyst' är den betydelse vi finner i de övriga förekomsterna i *Hávamál*, medan andra talar mer för 'stanna', 'förbli'. När ordet används om gården Gláðsheimr visar detta i samma riktning som den förstnämnda betydelsen. Valhöll upplevs som en gigantisk byggnad som höjer sig mäktigt över gården. När ordet får en överförd betydelse som i 'djävulen ligger bakom' eller 'stormen vilar tungt' tyder detta på att ordet har associerats till hotfullhet eller överhängande fara. Denna stämning passar väl i strof 13 där hotet tornar upp sig över ölgillet. När männen dricker påverkas deras sinnen och de blir oberäknliga och farliga. Det bedövande ruset eller extasen hukar hotfullt över ölgillet och stjal männens vett.

Min diskussion kring *ómínnis hegri* visar att det går att närma sig tolkningen av eddadikterna ur många aspekter. De olika lösningarna på problemet ligger som vi har sett inte så långt ifrån varandra. Finnur Jónssons tolkning återfinns i mer eller mindre reviderad form hos samtliga uttolkare med undantag av Anne Holtmark som vill ge en mer konkret tolkning av bilden. Min egen tolkning kommer till syvende och sist inte att avvika i särskilt hög grad från tidigare försök. Skillnaden mellan min lösning och de tidigare ligger snarare i metoden än i resultatet. Jag har i min argumentation försökt hålla mig till vad vi vet om poetikens regler och den kulturella kontexten på det medeltida Island. Jag anser att en omskrivning som denna bör analyseras på

samma sätt som de kenningar vi finner i skaldediktningen och dikter inom eddadiktningen. Genom detta tillvägagångssätt kommer jag enligt min mening fram till en tolkning som stämmer bättre med den kunskap vi har om denna diktning och dess innehåll. Frasen bör alltså läsas som en omskrivning för den sinnesstämning som kan inträda vid stor konsumtion av alkohol, 'extasen' eller 'den medvetlösa och ovaksamma berusningen'.

Litteratur

- Bernström, J. 1962: "Häger". *Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid* 7: 231. Allhems förlag. Malmö.
- Clunies Ross, M. 1987: *Skáldskaparmál. Snorri Sturluson's ars poetica and medieval theories of language*. Odense University Press. Odense.
- Dronke, U. 1984: "Óminnis hegri". B. Fidjestøl m.fl. (utg.), *Festskrift til Ludvig Holm-Olsen på hans 70-årsdag den 9. juni 1984*. Alvheim & Eide Akademisk forlag. Øvre Ervik, s. 53–60.
- Elmevik, L. 1968: "Glömskans häger. Till tolkningen av en Hávámál-strof". *Scripta Islandica* 19, s. 39–45.
- Evans, D. A. H. (utg.) 1986: *Hávámál*. Viking Society for Northern Research. London.
- Fidjestøl, B. 1974: "Kenningsystemet. Forsøk på ein lingvistisk analyse". *Maal og minne*, s. 5–50.
- Finnur Jónsson (utg.) 1932: *De gamle Eddadigte*. G. E. C. Gads Forlag. København.
- 1912–15: *Den norsk-islandske skjaldedigtning*. Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag. København–Kristiania.
- 1924: *Hávámál*. G. E. C. Gads Forlag. København.
- Frank, R. 1990: "Ornithology and the Interpretation of Skaldic Verse". *Saga-Book of the Viking Society*. Vol. XXIII: 2, s. 81–83.
- Halldór Hermannsson (utg.) 1938: *The Icelandic Physiologus*. *Islandica*, vol. XXVII. Cornell University Press. Ithaca – New York.
- Hofsten, N. von 1930: *Eddadikternas djur och växter*. Skrifter utgivna av kungl. Gustav Adolfs Akademien 30. Uppsala.
- Holtmark, A. 1957: "To Eddasteder". *Arv* 13, s. 21–30.
- Larrington, C. 1993: *A Store of Common Sense. Gnostic Theme and Style in Old Icelandic and Old English Wisdom Poetry*. Clarendon Press. Oxford.
- Louis-Jensen, J. (utg.) 1984: "Forklaringer til den islandske Physiologus-tekst". *Romanske stenarbejder* II, s. 59–62.
- Meissner, R. 1921: *Die Kenningar der Skalden. Ein Beitrag zur skaldischen Poetik*. Kurt Schroeder. Bonn und Leipzig.
- Noreen, E. 1932: "Anmälan av Heggstad. Gamalnorsk ordbok". *Arkiv för nordisk filologi* 48, s. 340–343.

- Olsen, M. 1962: *Edda- og skaldekvad. Forarbeider til kommentar. V. Hávamál.* Avhandlinger utgitt av Det Norske Videnskaps-Akademi i Oslo II. Hist.-Filos. Klasse. Ny Serie. No. 3. H. Aschehoug Universitetsforlag. Oslo.
- Ström, F. 1956: "Guden Hœnir och odensvalan". *Arv* 12, s. 41-68.